

Nr 376.

Av herr **Björck** i Jönköping, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 391, angående tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal vid kommunala mellanskolor.*

I proposition nr 391 till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag angående tillfällig löneförbättring åt viss lärarpersonal vid kommunala mellanskolor. Mot den förbättring i ekonomiskt hänseende, som genom bifall till propositionen skulle komma nämnda lärarpersonal till del, har jag intet att invända. En sådan förbättring synes mig vara väl motiverad med hänsyn såväl till de ifrågavarande lärarnas hittillsvarande jämförelsevis blygsamma avlöningsförhållanden som till en god rekrytering av skolornas lärarkår. Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget bör emellertid enligt min mening som en nödvändig konsekvens kräva, att en liknande löneförbättring kommer jämväl motsvarande lärarpersonal vid de högre folkskolorna till del.

Ända sedan de kommunala mellanskolornas tillkomst hava lönerna för dessa skolors lärare ställts i ett mycket nära sammanhang med lönerna för lärarna vid de högre folkskolorna. Då riksdagen år 1909 fattade beslut om kommunala mellanskolors inrättande, bestämdes samtidigt, att lärarpersonalens avlöning tills vidare skulle utgå enligt de grunder, som voro fastställda för de högre folkskolornas lärare. Riksdagen anhöll på samma gång, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag till löne- och pensionsreglering för lärare vid kommunala mellanskolor, och framhöll därvid uttryckligen, att orsaken till att det förslag till sådan reglering, som vid 1909 års riksdag framlagts, icke kunnat godkännas vore det nära sambandet mellan de kommunala mellanskolorna och de högre folkskolorna.

Det sålunda begärda förslaget till löne- och pensionsreglering framlades av Kungl. Maj:t vid 1911 års riksdag. I fråga om avlöningsbelopp och avlöningsgrunder i övrigt utgick ifrågavarande förslag helt och hållet

ifrån vad som i motsvarande hänseende var stadgat beträffande de högre folkskolornas lärare. För lärarna vid de kommunala mellanskolorna föreslogos visserligen högre belopp, men dessa motiverades därmed, att på dessa lärare komme att ställas större krav beträffande tjänstgöringstid och kompetens. Vid de högre folkskolorna var nämligen den tiden den årliga undervisningstiden bestämd till 30 veckor men vid de kommunala mellanskolorna till 38 veckor. Och i propositionen uttalade Kungl. Maj:t sig för i vissa avseenden strängare kompetensvillkor för de kommunala mellanskolornas än för de högre folkskolornas lärare. Vad av Kungl. Maj:t föreslagits blev av riksdagen godkänt.

Då lärarlönenämnden, som år 1912 erhöi i uppdrag att framlägga utredning och förslag angående löne- och pensionsreglering för lärarna vid de statliga och kommunala skolorna, år 1914 framlade sitt förslag, innebar detta, vad de kommunala mellanskolorna beträffar, ett strängt fasthållande vid den överensstämmelse mellan dessa och de högre folkskolorna i fråga om lärarnas avlöning, som förut fastslagits.

Då den löne-reglering, som av lärarlönenämnden förordats på grund av de genom världskriget förorsakade förhållanden, icke kom till omedelbart genomförande, beviljades i stället tillfällig löneförbättring åt de lärare, för vilka reglering ifrågasatts. Sådan tillfällig löneförbättring beviljades åt de kommunala mellanskolornas lärare första gången vid 1917 års riksdag. Kungl. Maj:t hade då föreslagit i väsentliga avseenden olika grunder för tillfällig löneförbättring åt mellanskolornas lärare å ena sidan och de högre folkskolornas å den andra. Den sålunda föreslagna olikheten blev emellertid ogillad av riksdagen. Under hänvisning till inom riksdagen i ämnet väckta motioner *förklarade riksdagen uttryckligen, att den just med hänsyn till det nära sambandet mellan de kommunala mellanskolorna och de högre folkskolorna, särskilt i avseende å lärarpersonalens avlöningsförhållanden, ansett sig böra besluta, att löneförbättringen för båda skolorternas lärare skulle utgå efter enahanda grunder och med samma belopp.*

Vid 1918 års riksdag beslutades löne-reglering för både de kommunala mellanskolornas och de högre folkskolornas lärare. Beslutet överensstämde i det närmaste med ett av 1902 års löne-regleringskommitté framlagt förslag. Kommittén uttalade sig om själva grundvalen för förhållandet mellan avlöningsförmånerna vid högre folkskolor och vid kommunala mellanskolor på följande sätt: »Den av lärarlönenämnden föreslagna skillnaden mellan avlöningarna för ifrågavarande lärare vid de högre folkskolorna och vid de kommunala mellanskolorna, vilken skillnad överensstämmer med den nuvarande differensen mellan sagda avlöningar, synes kommittén böra i stort sett bibehållas i så måtto, att sagda skillnad torde i möjligaste mån allt fortfarande böra vidmakt-

hållas i avseende å begynnelseavlöningen, under det att ålderstilläggen synas böra till såväl antal som belopp vara lika för båda nu berörda skolformers vidkommande».

Vad kommittén sålunda anfört har närnast avseende på avlöningen för lärare vid allmän högre folkskola. För lärare vid yrkesbestämd högre folkskola förordade kommittén i anslutning till ett av folkskolöverstyrelsen framställt förslag samma avlöning som för lärare vid kommunal mellanskola, blott med den olikhet som betingades däray, att den årliga tjänstgöringstid, för vilken lönen skulle utgå, vore vid den förra skolarten 36 och vid den senare 38 veckor. Vad kommittén sålunda föreslagit upptogs nästan alldeles oförändrat i Kungl. Maj:ts proposition nr 260 till 1918 års lagtima riksdag. Enda olikheten var, att rektorsarvodet vid kommunal mellanskola höjdes med 200 kronor. Riksdagens beslut utföll i nära överensstämmelse med propositionen. Några mindre jämkningar gjordes dock, och riksdagen betonade uttryckligen, att dessa borde vara alldeles desamma för högre folkskolor och kommunala mellanskolor.

Den sålunda genomförda löneregleringen innebär, att skillnaden i begynnelseavlöning mellan ordinarie manlig ämneslärare vid allmän högre folkskola och ordinarie manlig ämneslärare vid kommunal mellanskola är densamma, som fastställdes redan år 1909, under det att ålderstilläggen, vilka förut varit 100 kronor högre vid kommunal mellanskola än vid högre folkskola, numera äro lika stora. För lärare vid yrkesbestämd högre folkskola har, såsom redan antytts, genomförts likställighet i avlöningshänseende med lärare vid kommunal mellanskola. Starka skäl kunna emellertid anföras för att sådan likställighet tillämpades jämväl beträffande lärare vid allmän högre folkskola. De förhållanden, som betingade den år 1911 åvägabragta olikheten, förefinnas nämligen icke längre. Kompetensen är numera icke mindre sträng för lärare vid högre folkskola än för lärare vid kommunal mellanskola, och den årliga undervisningstiden vid den förra har höjts från 30 till 36 veckor.

Propositionen nr 391 innebär emellertid, att i stället en betydligt större olikhet än den som nu förefinnes skulle genomföras beträffande de lärargrupper, vilka det här gäller. Som motiv anföras uteslutande en del jämförelser mellan lönerna vid kommunala mellanskolor och allmänna läroverk. Det skall ej förnekas, att vid regleringarna av lönerna för lärare vid kommunala mellanskolor även viss hänsyn tagits till lönerna för lärare vid allmänna läroverk, vilket ju är helt naturligt, då den kommunala mellanskolan och realskolan hava samma bildningsmål. Lönerna vid de allmänna läroverken hava dock icke fått tjäna som utgångspunkt, då det gällt att bestämma lönerna vid de kommunala mellanskolorna. I stället har fram-

hållits, att man genom fasthållande av sambandet med de högre folkskolorna på samma gång kommit till avlöningsbelopp, som stått i rimligt förhållande till lärarlönerna vid de allmänna läroverken. Så har varit förhållandet både år 1911 och år 1918. De i propositionen anförda exemplen, att i ett par enstaka fall samma siffror återfinnas i båda skoltypernas lönestater, strida icke häremot. Vad löneregreringskommittén sagt om förhållandet mellan avlöningen för ordinarie ämneslärarinna vid kommunal mellanskola och vid statssamskola, har uppenbarligen anförts uteslutande för att möta en invändning mot att den förstnämndas avlöning just med hänsyn till sambandet med den högre folkskolans avlöningsförhållanden satts betydligt högre än den senares. Och vad angår den väl alldeles tillfälliga överensställningen i avlöningsbeloppen för ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola i första lönegraden och för extra lärare med full kompetens vid allmänt läroverk torde denna i själva verket få anses som alldeles skenbar. I det hela taget synes det vara olämpligt att jämföra ordinarie lärares avlöning med extra lärares arvode. Framför allt må dock märkas, att för läraren vid kommunal mellanskola tillkommer bostad om fyra rum och kök jämte erforderligt bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris, varigenom ju överensställningen alldeles upphäves.

Med det nu senast anförda har jag icke velat göra någon invändning mot att lönerna vid de kommunala mellanskolorna bli förbättrade och sålunda komma lönerna vid de allmänna läroverken närmare än vad nu är fallet. Jag har redan från början förklarat, att jag anser en sådan förbättring väl motiverad. Det nära samband, som, enligt vad den av mig lämnade redogörelsen otvetydigt giver vid handen, alltid ansetts böra råda mellan avlöningsförhållandena vid högre folkskolor och vid kommunala mellanskolor synes mig emellertid som en ofrånkomlig konsekvens fordra, att tillfällig löneförbättring beredes jämväl åt lärare vid högre folkskolor. Såsom redan betonats, är numera kompetensen densamma, och olikheten i tjänstgöringstid uppväges mer än tillräckligt av den skillnad i lönebeloppen, som redan förefinnes. Att nu vid beviljande av en tillfällig löneförbättring uppgiva en överensställning, som efter grundlig omprövning ansetts böra fasthållas vid de olika tillfällena, då de kommunala mellanskolornas avlöningsförhållanden förut varit föremål för riksdagens prövning, synes mig icke vara varken rimligt eller lämpligt. Tvärtom synas mig alla skäl föreligga för att riksdagen nu intager samma ståndpunkt, som då 1917 års beslut om tillfällig löneförbättring fattades.

Ytterligare må anföras en särskild omständighet, som talar för att olikheten i avlöning vid allmän högre folkskola och vid kommunal mellan-

skola icke göres större än den redan är. Sedan de högre folkskolorna uppdelats i yrkesbestämda och allmänna, kunna de flesta allmänna högre folkskolor betraktas som blivande kommunala mellanskolor. En kommunal mellanskola uppstår nämligen numera nästan alltid på det sättet, att först upprättas en allmän högre folkskola, vilken sedan, efter att hava pågått i tre år, erkännes som kommunal mellanskola. Därvid bruka oftast lärarna bliva överflyttade från den upphörande högre folkskolan till den nya mellanskolan. Det ligger i öppen dag, att det vid sådant förhållande är synnerligen angeläget att ordna avlöningsförhållandena vid den högre folkskolan så, att rekryteringen av lärarpersonalen redan från början kan bliva så god som möjligt.

De omständigheter, för vilka jag i det föregående redogjort, synas mig ovedersägligen tala för att de högre folkskolornas lärare erhålla tillfällig löneförbättring efter samma grunder som de kommunala mellanskolornas. Mot en sådan anordning torde icke några finansiella betänkligheter kunna anföras. Med utgångspunkt från de siffror i avseende å lärarantalet, som legat till grund för Kungl. Maj:ts förslag om dyrtidstillägg till lärare vid högre folkskolor, kan det beräknas, att för tillfällig löneförbättring åt lärare vid högre folkskolor enligt samma grunder, som av Kungl. Maj:t föreslagits beträffande lärare vid kommunala mellanskolor, skulle erfordras en approximativ summa av 66,000 kronor.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får jag alltså hemställa, att riksdagen ville *dels* medgiva att för år 1920 lärarpersonalen vid de högre folkskolorna måtte komma i åtnjutande av tillfällig löneförbättring efter enahanda grunder som av riksdagen kunna vara bestämda för lärarpersonalen vid de kommunala mellanskolorna, *dels ock* för ändamålet anvisa på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag av 66,000 kronor.

Stockholm den 7 april 1920.

Wilhelm Björck.